

4

פרק

יום הכיפורים שלי

תעסוקה מבצעית אחרונה כקצין מילואים.

במהלך דצמבר 1972 נקרא הגדוד שבו הייתי סמג"ד לתעסוקה מבצעית ברמת הגולן. הגזרה שהוקצה הייתה בדרום רמת הגולן ממוצב 111 במרכז הגולן ועד סמוך לאל חמה. בשל סיבות אישיות מפקד הגדוד דאז לא יכול היה להגיע לתעסוקה זאת ואני התבקשתי לפקד על הגדוד.

מעשית הייתי עדיין בדרגת סרן, אולם סמג"ד ואת התעסוקה עשיתי כמג"ד לכל דבר הנושא בדרך כלל דרגת סא"ל. לא ביקשתי וגם לא הציעו לי לענווד דרגה גבוהה יותר וכך הגעתי עם חיילי הגדוד למוצבי הדרום רמת הגולן. מצפון לי, מגזרת מוצב 111 וצפונה מוקם גדוד 202 של חטיבת הצנחנים הסדירה ובראשו סא"ל מולה שחם.

במסגרת גזרת חטיבת הקו היו כמובן גדודי שריון, ארטילריה והנדסה. בגזרה שלי היה ממוקם גדול 53 של חטיבה 188, בראשו סא"ל יוסי בן חנן; בגזרת גדוד החי"ר הצפוני התמקם גדוד 74 ובראשו סא"ל יאיר נפשי. את שני המג"דים הכרתי מימים עברו; יוסי עם הקלשניקוב בידו במימי תעלת סואץ במלחמת ששת הימים ואילו את יאיר נפשי הכרתי עוד בהיותו מדריך בדרגת סגן בבסיס ההדרכה של חיל ההנדסה, כאשר אני הייתי צוער בקורס קצינים.

התעסוקה התבססה על אחזקת מוצבים וביקורים רגליים ורכובים לאורך ציר המערכת. במקומות מיקומנו לאורך הקו יכולנו לראות את החיילים הסורים ותנועותיהם וגם הם ראו אותנו בפעילותינו.

בסה"כ התקופה הייתה מתוחה וכל הזמן היה חשש להתלקחות.

צה"ל החליט לערוך יום קרב עם הסורים במהלך תעסוקה זאת, על מנת לחדד לסורים את מוכנותנו לכל אפשרות באוויר וביבשה.

הסאגרים הסורים לראשונה ברמת הגולן

ביום ה- 6 בינואר 1973 לפנות ערב, קיבלתי טלפון מלשכת מפקד החטיבה ובו הזמנה להגיע בערב לאחת המסעדות בטבריה שעל חוף הכנרת, הגעתי וראיתי קהל רב שבתוכו תמהיל אזרחים ואנשי צבא; ללא ספק תמונה שאינה ממקדת כוונות. התיישבתי לצד אחרים והתחלתי לנגוס בפיתה עם החמוס וביד השנייה אחזתי בבקבוק משקה. אלא שאז ניגש אלי אחד מעוזרי המח"ט ואמר לי לסור לשולחן המח"ט.

מתברר שצורי החליט לקיים תדריך, אולם במקום לזמן כל המפקדים למחנה נפת, מקום מפקדת החטיבה ואולי לעורר בכך תשומת לב, החליט לעשות מפגש על צלחת חמוס רחוק מהקו בסמוך לאזרחים ובכך למנוע תשומת לב מיותרת. אגב, זה היה המושג בו השתמשנו בהמשך שצורי ערך "קבוצת פקודות ליחידים".

בפועל הסביר לנו צורי שלמחרת בבוקר חיל האוויר אמור לתקוף בסוריה ויש להיערך בהתאם. משמע שסיורי הבוקר יצאו יותר מוקדם, לא תהיה תנועה מעבר לסיוורים אלו, ילדי בתי הספר והגנים הלומדים בחלקם ביישובי רמת הגולן

וממערב לה יצאו גם הם מוקדם יותר ועם סיום הלימודים יישארו ביישובים שממערב לקו הירוק. כמובן שלא תהיה יציאה לעבודות חקלאיות בשדות והמטעים. כולם יהיו ערוכים לתגובה סורית אחרי תקיפת חיל האוויר וגם אני נערכתי לצאת יותר מוקדם לשטח והתמקמתי בבונקר החפ"ק בתל פארס שבמרכז רמת הגולן.

חיל האוויר יצא לדרכו מוקדם בבוקר ואל מול מטוסי הקרב הסורים שיצאו מולו מטוסינו הפילו שישה מטוסים סורים. סיורי הבוקר הסתיימו בשלום והכוחות שבו למוצבים ומפקדות הפלוגות; ילדי בתי הספר יצאו לדרכם, אבל נשארו ממערב וכך הלך והתפתח בוקר שקט, רק שהסורים חטפו מספר הפצצות ואיבדו שישה מטוסים. ממרום עמדת התצפית בתל פארס אנו צופים היטב במוצבים הסורים ועוקבים במיוחד אחר רשתות ההסוואה של סוללות הארטילריה; ספרנו 15 סוללות בשטח, אבל לשמחתנו היה שקט. מדי פעם הייתי מתקשר למפקדי הפלוגות ומפקדי המוצבים ומוודא שכולם ערים ועוקבים אחר הנעשה.

בשעה 13:50 אני מתחיל לקבל קריאות טלפוניות מהמוצבים הרואים לנגד עיניהם כיצד הסורים מרימים את רשתות ההסוואה ומתכוננים ככל הנראה להפעיל את הארטילריה. ואכן בדיוק בשעה 14:00 הסורים פותחים באש. עד מהרה השטח מתמלא במהירות בנפילות של פגזים המתפוצצים בשטח. לשמחתי אין כל דיווח על נפגעים או נזקים מהותיים, כשבמקביל אנו עוקבים אחר הירי וגם צופים בנפילות של תותחי צה"ל בצד הסורי של הגבול.

בשלב מסוים מצלצל הטלפון שלצידי, הלוא הוא טלפון 8 הוותיק והמסור ובצידו השני של הקו אני שומע קריאה שקולה וברורה של אלוף הפיקוד - חקה ששואל מה קורה. אני עונה לו "כבר תשמע", שולף את שפופרת טלפון 8 אל מחוץ לחרך הירי של העמדה ונותן לאפרכסת לקלוט. אחרי מספר שניות אני שואל אותו - שמעת? זה מה שיש, החיילים בכל מקום בעמדות וברוך השם אין נפגעים.

סיכמנו שיותר מאוחר בערב נפגש בתחקיר שיתקיים בנפאח. בגזרתי פרוסות שתי פלוגות טנקים של גדוד 53 מחטיבת ברק, היא חטיבה 188. המג'ד הוא יחידי סא'ל יוסי בן חנן וכמה שהיה מוזר אז הוא היה מג'ד בדרגת סא'ל ואני מג'ד בפועל, אבל בדרגת סרן ואני אחראי על הגזרה ולא יוסי. אנו מדברים מדי פעם ומתאמים מה שצריך. בגיזרה הצפונית יש לנו גדוד אחר של חטיבת ברק, גדוד 74, ועליו מפקד סא'ל יאיר נפשי, אותו הכרתי עוד בהיותו קצין הדרכה בבסיס ההדרכה של חיל ההנדסה בדרום הארץ. בשלב מסוים הסורים מתחילים להניע טנקים ובדרכם לתפוס עמדות גם עולים על קווי רכס ומתגלים.

יוסי פונה אלי בבקשה לאשר לו לפתוח באש בכל מקרה של חשיפת טנקים סורים. אני מאשר לו, כאשר הטנקים הסורים המחפשים עמדות בשולי תל כודנה ויוסי יורה מכיוון תל ג'וחאדר. רק מאוחר יותר מתברר שבגיזרת הגדוד הצפוני הסורים יורים טילי סאגר, אך אלו לא פגעו במטרות ובערב במהלך התחקיר יאיר נפשי מתייצב על הבמה עם חבילת טיילי הטיל שגורו, אך לשמחתנו לא פגעו. הייתה זאת הפעם

הראשונה בה הסורים ירו עלינו את טילי הסאגר. הפעם הסורים לא הצליחו לפגוע, אך במהלך מלחמת יום הכיפורים חודשים לאחר מכן הם פגעו גם פגעו.

חילופי האש נמשכו לתוך החשיכה, כאשר המטרות בשני צידי הגבול כבר היו בלתי נראות. קיבלתי הודעה להגיע לתחקיר בבונקר בנפאח ויצאתי לדרכי. בבונקר התרכזו המפקדים הבכירים ובהם אלוף הפיקוד, חופי ('חקה'), מפקד האוגדה, רפאל איתן, 'רפול', מחטי'ם, מגדים, מפקדי החת'ם וכמובן אנו מפקדי גדודי החי'ר שישבו על קו הגבול וצפו מקרוב אחר המתרחש. יצוין שעל פניו שלא היו לנו נפגעים וגם לא נזקים משמעותיים במתקנים, או בכלי הרק'מ.

רפול שואל בתדהמה

את התחקיר ניהל מפקד החטיבה צורי שגיא שפתח ועדכן. הסדר בתחקיר היה כך שקודם ניתן דיווח חיל האוויר שפתחו את יום הקרב. את דיווח חיל האוויר מסר קצין התיאום האוויר של האוגדה, אותו הכרנו בשם 'ניותק', בעצמו טייס קרב בעברו.

אחרי סקירת חיל האוויר מוזמן לבמה מג'ד הגיזרה הצפונית, סא'ל מולה שחם. זה היה טבעי, מג'ד סדיר בחטיבת הצנחנים הסדירה.

אחרי סיום חלקו, מבקשים את מג'ד הגיזרה הדרומית סרן ירמי אולמרט, עבדכם. בשלב הזה כבר החלו לחשושים בקהל; בדרכי

למדרגות העולות לבמה אני שומע את רפול שואל את 'חקה' בתדהמה: "מה זה?"

סקרתי את מה שהיה, עניתי כקודמי לשאלות מספר וירדתי מהבמה; הפעם בעוברי ליד רפול, הוא עוצר אותי ואומר לי: "כשהתחקיר יסתיים אני מבקש שתיגש אלי."

את רפול כולם הכירו. דמותו, נסיונו ופעילויותיו היו מוכרות לכולנו, אבל אני לא הכרתי אותו אישית ומעולם קודם לכן לא שוחחתי אתו. עניתי לו: "בהחלט" ושבתי למקומי.

עם סיום התחקיר הייתה באולם בהחלט תחושה של התרוממות רוח, לא בשל הנזקים שנגרמו לסורים, אלא בעיקר בשל כך שלא היו נפגעים אצלנו.

רבים מבין הנוכחים ניגשו אלי ללחוץ יד בסיום האירוע, כי אכן היה זה חריג שסמג'ד מילואים בדרגת סרן השתתף במהלך היום בניהול יום קרב כמפקד גדוד לצד מג'ד צנחנים סדיר בדרגת סא'ל.

אכן גם ניגשתי לרפול. הוא בקש שאציג את עצמי ואסביר לו את הדרך בה התגלגלתי מתפקיד סמג'ד בדרגת סרן לפקד על גדוד ביום קרב. במשך השנים הבאות נפגשתי פעמים רבות עם רפול, הן במהלך השרות בצה'ל והן לאחר מכן.

החפיפה החסרה

כשסיימתי את השרות לאחר זמן מה, עשיתי חפיפה עם מג'ד מחליף וארזתי חפצי בדרך לביתי. באותם ימים כל אחד הסתדר

בעצמו ; למזלי אחד הקצינים מהגדוד גר במרכז הגליל כך שהביא אותי למפקדת הפיקוד בנצרת, שם הייתי אמור להפגש עם ראש מטה הפיקוד אורי בר און. אורי בקש לשוחח אתי על התעסוקה, הגדוד, החטיבה וכו'. לימים אורי נהרג בתאונת דרכים בהיותו כבר אזרח.

וכך בתום יום הקרב ואחרי התחקיר עם הפגישה המכוננת עם רפול ואחרי החפיפה, נפרדנו, אספתי חפצי ויודתי לצומת הכניסה למחנה הפיקוד בנצרת.

באותם ימים לא היה לי רכב וגם צה"ל לא העמיד בפני כל סדרי הסעה לירידה מהתעסוקה. כך הגעתי למחנה החטיבה במחנה דוד שליד חיפה, החזרתי ציוד, נפרדתי מבעלי התפקידים ונעתי לביתי באותם ימים ברחובות שם למדתי חקלאות.

בינתיים שב לפקולטה לחקלאות

בינואר שבים לפקולטה לחקלאות. עבודה במעבדה, השתתפות בפעילות המחלקה מול הסטודנטים וכמובן שומרים על הכושר לפעילות ספורט.

שכנים לבית בו גרתי בימים אלה ברחובות, היו קציני שריון בקבע; מעלי התגורר אז אל"מ יואל גורודיש (גונן) ומעליו סא"ל אברהם שאלוב ז"ל (שנפטר בשנת 2015) ; שכנות זאת אפשרה לי לדעת מה קורה בשטח. התקופה אמנם נראתה שלוה, אולם מי שהיה מעורב בעשייה הבין שזה לא לאורך זמן.

ואכן החגים מתקרבים, בתקשורת עוסקים בכל מדי הידברויות,

אבל עדיין לא על מלחמה ממש. נכנסנו לערב יום הכיפורים בתחושה שעדיין אין סכנה למלחמה ממש; כל הבוגרים וכל הוותיקים כבר יודעים מזה שנים רבות ש"גחלים" רחשו מתחת לפני השטח וכזכור ביום הכיפורים נקראנו לדגל.

החטיבה בה הייתי מוצב ועדיין סגן מפקד גדוד, כבר בדרגת רב סרן עלתה לצפון למקומה הידוע והקבוע, מדרום רמת הגולן ועד הקו הירוק בואכה בקעת הירדן; הגדוד שלי ישב במרחב שמנהריים ועד קו הגבול הירוק. עניינית עשינו פעילות ביטחון שוטף על מנת להבטיח שכוחות ירדניים שישבו מולנו מעבר לירדן, לא יפלו לשטחנו. עקבנו היטב אחר הנעשה מצפון לנו והבנו שהתמונה פשוט אינה טובה. באותם ימים אני זוכר במיוחד תנועתה של אוגדה 146 בפיקודו של האלוף משה (מוסה) פלד ז"ל דוהרת על שרשראות לאורך כביש הבקעה בדרכה צפונה, על מנת להגיע ממזרח לכנרת ולהיכנס לקרב עם הכוחות הסורים. דהירת האוגדה על שרשראות הביעה ללא ספק תחושה קשה של מצב לא טוב ואולי נכון יותר מסוכן. הקרבות ברמת הגולן נמשכו, אולם בנחישות שאפיינה את לוחמינו, סימני הצלחה התחילו לתת אותותיהם ובמידע שהצלחנו לאסוף נראה היה שאנו כבר נלחמים ממזרח לקו הסגול. גם הידיעות ממורדות החרמון הלכו ורבו ולצד הצלחת חטיבת גולני בקרבות הקשים, שמענו גם שמענו על היקפי החללים, בהם שמות רבים שהיו מוכרים לנו.

סממני ההישגים הביאו הגורמים המחליטים לאפשר ריענון לכוחות. "הוטל" עלינו לצאת למספר ימי התרעננות למחנה מנסורה הסמוך לצומת יוקנעם, זאת כאשר במחנה החטיבה, שם היה משכנה של חטיבת טנקים ואילו עתה היא לחמה בגולן.

הרימון שקטע את הרגל - דצמבר 1973

לקראת מה שנראה כסיום התקופה האחרונה לתעסוקה שבעקבות מלחמת יום הכיפורים, התגלגלנו לפעילות ביהודה ושומרון;

במהלך שהותנו בצפון, קיבלנו, כאמור, פקודה להוריד את הגדוד למחנה מנסורה. כיום ישנו במקום פארק הייטק מודרני בצומת היציאה של יוקנעם, סמוך מאוד לפתחה של המנהרה החדשה שכבר חפורה ומתפקדת מתחת להר כדי לצאת לכיוון ג'למה בואך יגור, מערבה לכיוון חיפה. לקראת הצהרים מגיעה הודעה מהחטיבה לרכז מהר את הגדוד ובמקום לרדת ולנוח, עלינו לעבור במהירות לאיו"ש - אזור יהודה ושומרון.

זה קרה בשבעה בדצמבר 1973. ביום הזה מושל שכם, אל"מ אליעזר שפילברג, המכונה 'שפילי', שהיה גם מפקדו של אחי הגדול מוקדם יותר במהלך שירותו, הסתובב בעיר אך נסע עם החלון של הווליאנט פתוח. בקסבה בשכם הצליחו להשחיל רימון שקטע את רגלו וגרם לו לפציעות נוספות. את השירות בצבא הוא כמוזן המשיך עם רגל תותבת, אבל אנחנו, הגדוד שבאנו לשם מהצפון, נאלצנו להישאר במקום מחודש דצמבר ועד שהחלו לפזר את הכוחות באזור סוף אפריל.

הבחירה בשרות הקבע - אפריל 1974

עם פרוץ מלחמת יום הכיפורים הייתי איש מילואים, ולקראת אפריל 1974 כשהאווירה החלה להירגע והיו יותר חופשות, הראיתי נוכחות גדולה יותר בפקולטה לחקלאות ברחובות, שם כאמור למדתי

לתואר ראשון ושני ועשיתי ניסיונות בתחום החקלאות, בשאיפה להיות חקלאי. כבר ציינתי זאת מקודם, שהייתה לי תחושה בה חשתי שלא בנוח עם החלוק הלבן וכל מה שקרה לאורך המלחמה. התחושה הקשה של הרבה חללים לשווא והרבה אירועים שלא היו צריכים לקרות כמו הקרב המפורסם של הצנחנים בחווה הסינית וסיומו הטרגי, כמו גם קרב אחר בו איבדנו לוחמים יקרים, שהתרחש בימים האחרונים של מלחמת יום הכיפורים. בקרב על העיר סואץ, איבדתי חברים מהפקולטה וגם שם זה נגמר לא טוב.

אמנם, מדי פעם יוצאים לחופשה אז גם קופצים לפקולטה לחקלאות. ככל שחולף הזמן הלכה והתחזקה בי התחושה שאני הולך ומתרחק מעבודת הדוקטורט ומתקרב לשרות קבע. ההרגשה שחברים, מפקדים ופקודים רבים כ"כ שילמו במחיר הדמים ובחיייהם - גוררת אותי לתחושה שאני צריך לעשות יותר על מנת לקחת חלק במלחמה המתמשכת.

החלטתי שקל יותר במציאות הקיימת לעזוב את הלימודים בפקולטה לחקלאות ברחובות ולהתגייס לשירות קבע, מכיוון שלמדינת ישראל אין פתרונות אחרים. הרגשתי שאני חייב להיות בשטח ואיני יכול להישאר בחלוק הלבן במעבדה ולהעביר ביקורת על התנהלות הצבא. התייעצתי עם בני הבית ואיש מהם לא הסתייג - זו הדרך שלנו.

הייתי אז בסך הכל בן 30. אני לא רוצה להגזים במובן היהיר של המושג, אך על פניו אני סבור שכל מי שנרתם למערכת חיים צבאית חייב לפעול עם הרבה מאד שיקול דעת. יש מקרים שלא עושים זאת מספיק. כל זה דחף אותי למחשבה שלא מספיק להבין

שמשוהו לא בסדר, אלא להחליט כיצד לפעול. זה היה הכוח שדחף אותי להחליט שאיני שב לפקולטה לחקלאות אלא חותם קבע, גם מתוך דאגה ותחושה שזה לא מספיק לומר שמישהו פעל לא בסדר, אלא להצטרף למעגל העשייה ולעשות במו ידיך את השינוי.

ואכן לקראת אפריל 1974 גמלה בי ההחלטה שאני מתגייס לקבע. בחטיבת המילואים שלי שמחו על ההחלטה ומיד מינו אותי לתפקיד קצין אג"מ במפקדת החטיבה בצמח, סמוך לכנרת.

עד שובי לצבא סיימתי את התואר הראשון והשני בחקלאות והייתי בעיצומה של עבודת הדוקטורט. עם חזרתי לשירות, שירתתי במשך עשור בתפקיד מ"פ מילואים ולצבא קבע התגייסתי כאמור, רק אחרי מלחמת יום הכיפורים. כאיש מילואים התקדמתי מדרגת סגן ועד לרב סרן, בתפקידי האחרון הייתי סגן מפקד גדוד. לדעתי אם לא הייתי מתגייס לקבע ככל הנראה שהייתי מתמנה לתפקיד מג"ד מילואים ואולי אף זוכה לדרגת סא"ל כבר בשנת 1974 או 1975. בפועל מוניתי לתפקיד מג"ד רק ב-1976 ואת דרגת הסא"ל ענדו לי האלופים רפאל איתן (ז"ל) ומשה לוי (ז"ל).

לאחר חתימה בשירות הקבע, התמניתי לקצין אג"מ חטיבתי, עוזר קצין אג"מ פיקודי ומשם יצאתי ללימודים במכללה לפיקוד ומטה. לאחר מכן התמניתי לתפקיד מג"ד היאחזויות סדיר בנח"ל, מייד ארחיב על כך, ומ"פ בפלוגת אג"מ בבה"ד 1, שם הגיעה לשיא נוסף החברות ביני לבין האלוף במילואים דורון רובין ז"ל, שנפטר יממה אחרי שאישר את טקסט ההגהה האחרונה לספרו, שוב, בחיבור נדיר במעגלי החיים, ביושבו על אותו כסא בדיוק עליו אני

יושב כעת אחריו, בעודי עושה כעת מעבר אחרון על הטקסט של ספרי זה.

דורון רובין - הדרכים משתלבות

לצד המאבק מול הסורים, אחרי מלחמת יום הכיפורים, הולכת ונפתחת חזית חדשה מול גזרת לבנון. רפול, שהיה מפקד אוגדה בצפון מתמנה לתפקיד אלוף פיקוד הצפון והוא ממנה לתפקיד קצין האג"מ הפיקודי את סא"ל ולימים אל"מ דורון רובין. את דורון הכרתי לא בשורות הצבא. דורון, יליד המושב בוסתן הגליל שמצפון לעיר עכו היה גבה קומה וספורטאי. בהיותנו תלמידי תיכון נפגשנו על מגרש הכדורגל, הוא כבלם בהפועל עכו ואני בבית"ר בנימינה.

בעודי משמש כקצין האג"מ בצמח, קורא לי המח"ט שלי יחזקאל הביד ומספר לי שרוצים אותי בפיקוד הצפון כעוזר קצין האג"מ הפיקודי הלא הוא דורון רובין;

המח"ט מבקש ממני להתנגד להצעה. אמרתי לו שאני מציע שיפנה לאלוף הפיקוד וכי מה שיקבע כך אעשה. כעבור מספר ימים חוזר אלי המח"ט ומסביר שהאלוף אמר לו בפשטות: דורון יקבל מה שיבקש וזו הסיבה שהבאתי אותו להיות קצין האג"מ הפיקודי. כך עברתי לפיקוד. כאמור, היכרותי עם דורון רובין ז"ל היא ארוכת שנים, החל מנערות המשיך בצבא. אני כמובן מכיר את ילדיו. בנו הוא סמח"ט, סגן מפקד חטיבת הנח"ל, אשתו הגר ואנו (אשתי ואני) חברים טובים. וזה בעיני תמהיל היופי בהווה הישראלית כשהאירועים כאן מתגלגלים דרך גלגל שיניים גדול,

שחלקו החשוב ביותר היא החברות, דורון הוא ללא ספק אחד מהם.

כמו כן, התקופה בפיקוד הצפון הייתה מרתקת בשל מגוון הפעילויות שאירעו בגבולות הפיקוד בתקופה זאת. הכרתי מפקדים רבים מחיילות שונים, נפגשתי עם יחידות רבות וללא ספק רכשתי ידע רב במהלך התקופה.

לקראת הקיץ כבר נקבע שאצא למכללה לפיקוד ומטה. בינתיים דורון רובין סיים את תפקידו ובמקומו הגיע התותחן - עמוס ברעם.

גם עם ברעם, העבודה התנהלה כהלכה ושררו בינינו יחסי עבודה מצוינים. בחלוף הזמן נכנסתי לקצין האג"מ ואמרתי לו שבתום תקופת המלחמה, יש הכרח בעדכון לכל התכנונים של פיקוד הצפון באשר לעתיד. כשעמוס ברעם הטיל עלי להתחיל להניע את כמערכת, קבעתי מול לשכת האלוף לוח זמנים להצגת התוכניות בע"פ, מול לוחות המבצעים ובהשתתפות כל הגורמים הרלוונטיים. הקפדתי לעקוב אחר הנאמר באישורי התוכניות, להעלות על הכתב את סדרי הכוחות, את המשימות וכיוצ"ב והתחלתי לכתוב.

ייאמר לזכות זכרונו של רפול, שבאחת התוכניות קבע שמקומה של חטיבת גולני יהיה ת"פ באוגדה מסוימת, ואנחנו באג"מ חשבנו אחרת. כשהגשתי את המסמך המסכם לעיונו של האלוף, אמר לי קצין האג"מ לאמץ את עמדתנו וכך עשיתי. השלמנו את הפעילות והכנתי חמישה תיקים לפי התוכניות הרלוונטיות באותם ימים. לאלוף הגשתי את מה שחברי מכירים כעיקרי

פקודה. הכנתי את המסמך שהוגדר כמובן כסודי ביותר, הכנסתי למעטפה אטומה וביקשתי מראש לשכת האלוף שימסור אותה ידנית לאלוף. כעבור יומיים - שלושה יורד אלי למשרד ראש הלשכה ומניח על שולחני את המעטפה שהעברתי לאלוף, פתחתי ועיינתי בה - מצאתי סימן אחד ולמטה חתימה של האלוף. הדבר נראה לי תמוה, מה שגרם לי להתקשר לראש הלשכה ולשאול האם יש זמן לעלות לאלוף על מנת לקבל הבהרות. הוא אישר לי ועליתי אליו מיידית.

"לא אישרתי בהצגת התוכניות את מיקומה של גולני לפי הצעת האג"מ" אמר לי, "ואיני משנה החלטתי הקודמת וזאת סימנתי". עוד הוסיף, "חוץ מזה אני יכול לומר שקראתי הכל, זוהי ההערה היחידה, תיקנתי וחתמתי". אמרתי לו שעכשיו כאשר צריך להשלים את הפקודות אני מבקש את אישורו להשתמש בשמו ובסמכותו, ולהורות לכל הגורמים להכין לי את החומר בזמן קצוב. הוא סובב את שעונו - עניין שבשגרה אצלו - על השולחן ואמר רק מילה אחת: מאשר.

בימינו העבודה על מחשבים חוסכת לנו טרחה רבה. התיקונים מבוצעים בקלות, השינויים נערכים כמעט בלי טרטורים. בעבר, היה צריך להדפיס הכל במכונת השכפול של גסטנר, לעשות הגהות ובגין כל טעות להדפיס את כל הדף מחדש. הסיפור הזה לקח לי מספר שבועות של עבודה ולבסוף הגיע היום המיוחל בו יכולתי למסור לכל הנמענים עותק הפקודה המיועד עבורם, לאחסן את כל הפקודות בארגז הביטחון, לנעול ולמסור את המפתח לקצין הביטחון. תם ונשלם. כעת אני יכול לצאת בלב שקט למכללה לפיקוד ומטה.

ההתייצבות במחנה גלילות למכללה לפיקוד ומטה זה דף חדש, תרתי משמע, במהלך השרות הצבאי. אתה מכיר חברים חדשים, ברובם רבי סרנים, אף כי רבים מהם היו צעירים ממני; בין תלמידי המכללה גם קצינים בדרגת סגן אלוף שכבר עשו תפקידי פיקוד נוספים ונשלחו למכללה, הן לצורך רכישת חומר חדש ונוסף וללא ספק גם להתרענות. מעבר לאילו הגיעו גם קצינים בדרגת סרן שעשו פרקי שירות מתישים עד כה אבל זכו לתקופת ההכשרה הנוספת אותה המכללה מעניקה. סגל המדריכים זה כבר סיפור אחר, חלקם היו מפקדים שלנו בעבר, אבל כולם מנוסים ומוכשרים. השילוב כולו של מפגשים עם חומרים חדשים, סקירות של מפקדים בכירים שהגיעו ללמדנו מניסיונם וכן עונת לימודים אקדמאיים, נועדו לפתח את הידע, את כושר החשיבה ובעיקר להטמיע בנו המון כלים ויכולת הכשרה לקראת תפקידי קידום. שנת הלימודים במכללה לפיקוד ומטה היתה חוויה אמיתית וניראה לי שכולם נהנו לספוג את הידע והרוח.

אחד הנושאים שהעסיק את כולנו היה: "מה אחר כך? איזה שיבוץ נקבל ומה נעשה בעתידנו במהלך השרות בצה"ל?" אדבר בשם עצמי, אבל אני סבור שאין בכך כדי להטעות את תחושות כל החברים, התבגרנו הן מבחינת ידע והן מבחינת גיל והוכשרנו לשרת בצה"ל כמצופה מאתנו. לאחר סיום המכללה לפו"ם, שובצתי כמפקד גדוד היאחזויות בנח"ל וקיבלתי את דרגת הסא"ל.

מהיאחזות להתיישבות 1976-1977

במשך שנה כמפקד גדוד היאחזות הנח"ל 1976-1977, אחד מתפקידי היה להעלות ישובים על פני הקרקע, מהיאחזות להתיישבות.

בגדוד שירתו גם חיילים שהיו בהיאחזויות, היינו מחולקים למחלקות ולפלוגות ומייעדים כל מחלקה למשימות של פיקוד המרכז. חלק מהתעסוקה המבצעית הייתה להקים היאחזויות וישובים לשם גיוון פעילות החיילים.

כשהגעתי לגדוד היאחזויות של הנח"ל הייתי אומנם נח"לאי חבר גרעין, אבל מג"ד בפועל ובין היתר כיסיתי את המרחב שבין אזור מצפה שלם בשוליים הגובלים בפיקוד דרום ועד צפונה לכישור, סמוך לכפר ורדים. מדובר בפריסה עצומה בגודלה. באותה העת יצא לי להעלות כמה ישובים חדשים על הקרקע, ששניים מהם זכורים לי במיוחד.

הראשון הוא מושב רימונים. מי שיצא לו לנסוע על גב הר ואחד הכבישים שיורדים מההר לבקעה נתקל ברימונים. אני זוכר עד היום את יונה אפרת, עליו השלום שהיה אלוף פיקוד המרכז מוזמן לטקס עלייה לקרקע של היאחזות נח"ל רימונים בקצה הדרומי של שלוחת ההר.

באמצע הטקס נפתחו ארובות השמיים, גשם זלעפות החל לרדת במקום, הרטיב את האוהלים בשטח והכל התמלא בבוץ. אנחנו כמובן מקיימים את טקס העלייה לקרקע לפי הכללים הצבאיים

שהיו מקובלים אז לעליית היאחזות, אבל בתנאי גשם בלתי רגילים עם האלוף, עם מפקד הנח"ל ועם האורחים שחוגגים למרות הגשם. לשמחתי הרבה מאז ועד היום, רימונים הפך להיות ישוב אזרחי מן המניין.

הישוב הנוסף הוא מבוא שילה, השוכן בדרום מערב שכם, גם הוא על גב ההר. מה שמכונה, ציר ארץ המרדפים. בוקר אחד מודיעים לי מפיקוד הנח"ל שאנחנו מצפים לאורח חשוב מאד ולכבודו ניטע עץ במבוא שילה בהשתתפות האורח. האורח הוא לא פחות ולא יותר מלאונרד ברנשטיין. אירחתי אותו בהיאחזות, שם הכנו את העץ, את הבור וברנשטיין ניטע אותו בכבודו ובעצמו. כיום, העץ גדל ומפאר את המקום במבוא שילה, ישוב שהפך במשך השנים למתקן צבאי.

לא רק בשטחים הקמנו יישובים אלא גם בגבולה של מדינת ישראל. יום אחד מעדכנים אותי שהוחלט להעלות היאחזות בבית רימון, כיום על כביש 77 בואכה צומת גולני. אני מתכנן לעלות על הקרקע ובדרך רותם למעשה החלוצי את החבר'ה מסדנת שמשון שנמצאת שם בסביבה. בזכות עזרתם יכולנו לעלות עם המשאית עד למעלה, לפרוק ציוד ואוכל. במקביל הקרן הקיימת לישראל החלה לפרוץ את הדרך עם טרקטורים, ועדיין זו הייתה דרך חתחתים. כיום יש שם כבר כביש.

זה המקום וזו היא ההזדמנות לציין את מי שהיה חבר טוב ובאותם ימים כשאני מג"ד בבקעה, הוא אלוף משנה ומפקד חטיבת הבקעה - חיים ("איבן") אורן. איבן עשה מסלול קרבי מגוון, חלק ניכר מתוכו בביקעת הירדן.

בין היתר נשלח לסינגפור וסייע שם לקידום הצבא הסינגפורי.
לימים חלה וניפטר ממחלה ממארת.
איבן היה חבר טוב שעימו עשינו פרקי תעסוקה מבצעית בבקעת
הירדן כדי לגוון את פעילות חיילי ההיאחזויות שישבו בעמק ובהר.
יהיה זכרו ברוך.

מאמן את צבא היבשה - 1979

בהחלטתי לנוע במסלול ייחודי זה בצבא, עם כניסה לקבע בשלב יחסית מאוחר בחיים, קידומי עוכב ללא ספק, אך המסלול תרם לי ניסיון חשוב.

הרי רק ב-1978 התמניתי להיות מג"ד גדוד 906 של בית ספר למ"כים בנח"ל שבו הדרכתי בזמן השירות הסדיר. סוכם שאשרת בתפקיד רק כשנה, במשך שני מחזורים של הקורס והכנת הסגל לשנה שאחריה. קצין צנחנים ראשי דאז, תא"ל אורי שמחוני סיכם איתי שכעבור שנה אקבל את תפקיד מג"ד חי"ר סדיר בבה"ד 1.

הכשרת מפקדי כיתות זוהי משימה חשובה ביותר. אין ספק שפוטנציאל החניכים בגדוד כזה הינו גבוה ביותר. אמנם הגדוד נקרא גדוד 906 של הנח"ל, אך בדרך כלל רק פלוגה אחת הינה של נחלאים (נבחרי הגרעינים) ואילו הפלוגות הנוספות הינן ממקורות כ"א אחרים - אבל ללא ספק כולם ברמה אישית גבוהה ביותר. רבים ממסיימי קורס המ"כים של גדוד 906 המשיכו בשירות בצה"ל והגיעו לתפקידים בכירים.

בסוף התקופה זימן אותי האלוף אמיר דרורי, ראש מחלקת ההדרכה והודיע לי שאני לא עובר לבה"ד 1, אלא מתמנה לתפקיד ראש ענף ארגון אימונים בצה"ל. נרתמתי בהתלהבות לתפקיד המעניין והמאתגר ובסופו של דבר התעסקתי עם כל מערכת האימונים של צבא היבשה, כולל שליטה על התקציבים. לקראת סוף השנה הועליתי לתפקיד ראש מחלקת האימונים. האלוף דרורי סיים אז את תפקידו כראש מה"ד ונסע לאנגליה להשתלמות.

הצבא כולו עבר שינויים והוחלט על הקמת מפקדת חילות השדה (המפח"ש). במסגרת התהליך קיזזו בסמכויותיי במעמדי בתור רמ"ח אימונים. ב-1981 זומנתי לדיון שיבוצים.

האלוף יאנוש בן גל (ז"ל) שהיה אז אלוף פיקוד הצפון רצה להעביר אותי אליו לתפקיד מח"ט, אצלו בפיקוד. מאידך, רצה האלוף דרורי להשאיר אותי אצלו. בין השניים נאלץ לקבוע הרמטכ"ל, רב אלוף רפאל (רפול) איתן, שקבע שאהיה מח"ט בחטיבת מילואים באוגדה סדירה בפיקוד מרכז. מפקד האוגדה היה אז תת אלוף מנחם עינן.

רפול היה חייל. הייתה לו הבנה לאנשים ורגישות עצומה. יתרה מכך, הוא היה מוכן לצאת בכל לילה למשימה כלשהי. הוא היה יורד בתל עדשים, הולך לישון כשסרבל שריון מונח ליד מיטתו יחד עם המגפיים, ואם היה צריך להזעיק אותו באישון ליל, תוך שניות היה בדרך. גם הנהג שלו היה תמיד בסביבה ואם היה נוסע הביתה והיו מודיעים לו מיד: "רפול מוכן", הוא היה חוזר ואוסף אותו מבלי לשאול שאלות.

את דרגת האל"מ הייתי אמור לקבל בשמונה במאי בשנת 1981. אלא שכשהגעתי לטקס בלשכת הרמטכ"ל, אני שומע לחשושים שמשוהו מתעכב. רפול איננו. התברר שבלילה קודם לכן בנו נהרג בתאונת מטוס אך לא ידענו זאת מיד. רפול שהה בביתו מתוקף הנסיבות ועלתה הדילמה האם מקיימים את טקס ההעלאה בדרגה. קוטי אדם ז"ל שהיה אז סגן הרמטכ"ל החליט שהטקס יתקיים בכל זאת.